

.....Bilişim ve Hukuk

Av. Duygu HATİPOĞLU

Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bilişim Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi

Bilişim, insanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alanlarındaki iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin, özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve rasyonel biçimde işlenmesi bilimidir. Bilgi olgusunu, bilgi saklama, erişim dizgeleri, bilginin işlenmesi, aktarılması ve kullanılması yöntemlerini, toplum ve insanlık yararı gözeterek inceleyen bilim dalı olarak tanımlanabilir¹. Bilginin toplumla ilişkisinin bu şekilde kurulduğu bir alanın hukuka ilişkisi de tek bir boyutta olamayacaktır. Bilişim ve hukuk bilişim suçlarından, fikri mülkiyete, ifade özgürlüğünden, e-devlet uygulamalarına, e-ticaretten kişisel hakların korunmasına kadar pek çok alt başlığa sahip, oldukça geniş bir alandır.

Bu yazıda, bilişim hukuku alanına giriş niteliğinde olabilecek bazı kavramlara değinilecektir.

Bilişim ve Ceza Hukuku Türk Ceza Kanunu

Bilişim suçları birkaç farklı kanunda düzenlenmiştir. İlk kez 765 Sayılı (eski) TCK'ya 1991 yılında eklenen bilişim suçları, 5237 Sayılı Yeni Ceza Kanunu'nda, iki şekilde düzenlenmiştir. Bunlardan ilki "bilişim alanında suçlar" başlığı altında doğrudan bilişim sistemleri ve dijital veriler üzerinden yapılan her türlü yetkisiz işlemi düzenleyen bilişim sistemine girme suçu, engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu, hukuka aykırı çıkar sağlama suçu gibi suçlar; ikincisi tehdit, şantaj, hakaret,

taciz, kumar, müstehcenlik, çocuk istismarı gibi suç teşkil eden fiillerin bilişim sistemleri kullanılmasıyla işlenen suçlardır.

Bilişim suçlarının daha çok internet kullanımına bağlı olarak işlendiği söylenebilir. İnternet üzerinden gerçekleştirilen haberleşmenin içeriği, internet üzerinden yapılan ticaret, kötü niyetli yazılımların yaygınlaşması, internet ortamında fikri mülkiyet haklarının ihlali, kişisel bilgilerin çalınması, yaygınlaştırılması gibi olaylar ülkemizde bilişim alanında en çok görülen suçlardandır.

5651 Sayılı Kanun

İnternet yoluyla işlenen suçlar ve bunlarla mücadele yöntemleri de son günlerde gündemde site yasaklamalarıyla adından söz ettirmektedir. İnternet suçlarıyla mücadele konusunda temel düzenleme 5651 Sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlarla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun"dur. Bu kanun 4.5.2007 tarihinde kabul edilmiştir. İnternet/site yasaklamaları olarak bilinen "erişim engellemeleri" bu kanunun 8. maddesinde sayılan "intihara yönlendirme, çocuk istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama ve Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar" ile ilgili olarak sınırlı şekilde ve belirtilen usullere göre yapılabilir.

09.02.2009 tarihi itibarıyla, Türkiye'de Telekomünikasyon Kurumu'nca erişimi re'sen engellenen site sayısı 1343, mahkeme kararları ile erişimi engellenen site sayısı 288'dir².

5651 Sayılı Kanunun uygulanmasında yaşanan bazı sıkıntılar, uzun süreli erişim engellemeleri, hukuken ifade özgürlüğünü ve hak arama hürriyetini kısıtlayan süreçler olarak yaşanmaktadır. Erişimin engellenmesine dair kararın, Türkiye'nin herhangi bir yerindeki herhangi bir ilçedeki mahkemeden verilebilir olması, bu mahkeme kararlarına erişimin zorluğu, itiraz süreçlerinin sağlıklı işletilememesi, kanun kapsamında olmayan gerekçelerle erişimin engellenmesi kararlarının verilmesi, erişim engellenmesinin süresine ilişkin bir kısıtlama olmaması, erişim engellemesinin suç unsuru taşıyan içeriğe değil, sitenin tamamına uygulanması ve böylece wordpress, blogger gibi pek çok alt site barındıran sitelere erişimin mümkün olmaması gibi sıkıntılar ve eksiklikler, sadece hukuken değil, toplumsal anlamda da, bilgiye erişim ve paylaşım noktasında önemli bir kaynak olan internet kültürünün yerleşmesi ve gelişmesi açısından yeniden gözden geçirilmelidir.

E-ticaret ve E-imza

Bilişim hukukunun bir başka alanı da kullanımı son dönemde artan elektronik ticaret uygulaması ve bu ticaretin ve aynı zamanda internet üzerinden yapılan işlemlerin güvenilirliğini tesis etmede önem kazanan unsurlardan biri olarak elektronik imzadır.

Elektronik ticaret, mal ve hizmetlerin üretim, tanıtım, satış, sigorta, dağıtım ve ödeme işlemlerinin bilgisayar ağları üzerinden yapılmasıdır. Elektronik ticaret, ürün seçeneklerinin artmasını, ürünlerin kalitesinin yükselmesini ve daha hızlı bir şekilde ödenerek teslim alınmasını, bir anlamda yer ve zaman bağımsızlığını sağlamaktadır. Tüketicilerin dünyanın her yanında satışta olan ürünler hakkında bilgi sahibi olmalarına ve yeni üreticilerin dünya pazarlarına girmelerine imkân vermektedir. E-ticaret güvenliği sağlanabildiği ölçüde kullanışlı da olacaktır.

Elektronik imza yani e-imza ise, bir bilginin üçüncü tarafların erişimine kapalı bir ortamda, bütünlüğü bozulmadan (bilgiyi ileten tarafın oluşturduğu orijinal haliyle) ve tarafların kimlikleri doğrulanarak iletildiğini elektronik veya benzeri araçlarla garanti eden harf, karakter veya sembollerden oluşur.

Türkiye’de e-imza, 15.1.2004 yılında kabul edilen 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanun kapsamında düzenlenen elektronik imza, kullanıcılarına verinin izinsiz ya da yanlışlıkla değiştirilmesini, silinmesini ve veriye ekleme yapılmasını önleme, mesajın ve mesaj sahibinin iletiminin geçerliliğini sağlama ve bireylerin elektronik ortamda gerçekleştirdikleri işlemleri inkâr etmelerini önleme özellikleri taşır. E-imza kamusal alandaki her türlü başvurular, sosyal güvenlik, sağlık uygulamaları, vergi ödemeleri, elektronik oy verme işlemleri, internet bankacılığı, internet üzerinden yapılan alışverişler ve e-sözleşmeler gibi alanlarda

kullanılabilmektedir. E-imza ile yapılan işlemlerde, e-imza ıslak imzanın yerine geçer. Ancak kanunların merasimi ya da üçüncü tarafların şahitliğini gerek gördüğü emlak alım satımı, veraset ve intikal, evlenme gibi işlemler elektronik imza ile gerçekleştirilememektedir.

Bilişim ve Fikri Mülkiyet Hukuku

Bilişim ve fikri mülkiyet hukuku bakımından, özellikle internet kullanımında ortaya çıkan hukuki ve cezai uyumsuzlıklardan biri telif haklarıdır. Bu kanuna göre oluşturulan bir internet sitesi ya da bir internet sitesinde yayınlanan bir içerik veyahut bir yazılım, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda düzenlendiği şekliyle “eser” özellikleri taşıyorsa, bu kanunun korumasından yararlanacaktır. Aynı kanunun maddelerinde düzenlendiği şekliyle, örneğin lisanslı bir bilgisayar programını hukuka aykırı şekilde çoğaltmak, dağıtmak, yaymak ya da bir bilgisayar programının hukuka aykırı olarak çoğaltılmasının önüne geçmek amacıyla oluşturulmuş ilave programları etkisiz kılmaya yönelik program veya teknik donanımları üretmek, satışa arz etmek, satmak veya kişisel kullanım amacı dışında elinde bulundurmak suçtur. Elbette bu kanun kapsamında sayılan bir eserin izinsiz şekilde internet ortamında yayınlanması, çoğaltılması dağıtılması da suç olarak düzenlenmiştir.

Sonuç Yerine

Elbette bilişim ve hukuk sadece yukarıda belirtilen başlıklar ve içerikten ibaret değildir. Son dönemde,

özellikle internet kullanımının gündelik hayatın pek çok alanına girmesiyle birlikte, bilişim hukuku, ihtiyaçları gidermeye yönelik olarak hızlı bir gelişim yaşamaktadır. Bu alandaki gelişim aynı zamanda toplumsal yapıyı geliştirecek ve değiştirecek bir dinamizme de sahiptir. İnternet bir yandan bilgiye kolay ulaşma aracı iken, öte yandan demokratik bir tartışma ve fikir paylaşımı ortamının ve kültürünün de temelidir. İnternetin olanakları ve kısıtları, demokratik ilkeler çerçevesinde ve sağlıklı bir şekilde değerlendirilmeli, bu alanda yaşanan yasal boşluklar bu ilkelere göre doldurulmalıdır.

Bu yazıda değinemediğimiz ancak internet kullanımı ile doğrudan bağlantılı olan kişisel verilerin korunması, ifade özgürlüğü gibi konularda, temel insan haklarına aykırı olmayacak ya da bu hakların kullanımını engellemeyecek, özel hayatın gizliliğinin ve kişisel mahremiyetin korunması için gerekli tedbirleri alacak, demokratik ilkelerin yerleşmesi için çaba gösterecek düzenlemeler yapılmalıdır. Bilişim, yasaklar ve kontrollere değil, özgürlüklere ve demokrasiye hizmet etmelidir. ◇

